

Sociaal kapitaal ruimtelijk benaderd

AUTEUR SANDER LENFERINK

Het begrip sociaal kapitaal krijgt de nodige aandacht in de hedendaagse geografie. In het vorige nummer van AGORA bleek uit de bijdrage van Geert Neefs dat sociaal kapitaal een rol speelt in de Utrechtse wijk Kanaleneiland. Hoewel het hem aardig is gelukt om sociaal kapitaal als begrip te definiëren en te operationaliseren, blijft het toch moeilijk om het goed naar de praktijk te vertalen.

In de scriptie van Petra de Jong wordt de bijdrage van Robert Putnam als basis genomen voor de concrete invulling van het begrip. Putnam onderscheidt drie belangrijke elementen van sociaal kapitaal: netwerken, normen en vertrouwen. De kracht van sociaal kapitaal ligt in het verbeteren van de sociale organisatie, de netwerken, door de mogelijkheden tot coördinatie te vergroten. De noodzakelijke ingrediënten voor de verbetering van die coördinatie zijn de normen voor omgang en vertrouwen.

De Jong probeert in haar scriptie een verband te leggen tussen sociaal kapitaal en de mogelijke relaties tussen vertrouwen, economische samenwerking en economische prestaties. Daarnaast heeft ze speciale aandacht voor de relatie tussen sociaal kapitaal en ruimtelijke variabelen. Ze onderzoekt door middel van statistische gegevens van de World Values Survey of ruimtelijke nabijheid persoonlijk contact mogelijk maakt en vervolgens of dat vertrouwen stimuleert en economische groei op een positieve wijze beïnvloedt.

Eerst wordt sociaal kapitaal vergeleken met economische samenwerking en prestaties. Er wordt echter geen aanwijzing gevonden dat vertrouwen is gerelateerd aan economische groei op een regionaal niveau. Het blijkt daarnaast ook moeilijk om een duidelijke relatie te vinden tussen netwerkactiviteit en economische groei. Negatieve netwerken, gesloten netwerken met sterke vertrouwensbanden, blijken duidelijker gerelateerd aan economische groei dan de positieve netwerken die beschreven zijn door Putnam. Uit het onderzoek blijkt verder dat de clustervariabelen: de verschillende provincies als geografische eenheden, een significante relatie hebben met vertrouwen en (positieve) Putnam-netwerken.

Uit de beschouwing van de ruimtelijke

'Sociaal kapitaal' is lastig te definiëren, te kwantificeren en te bewijzen.

variabelen blijkt dat bedrijfsgrootte, als indicator van sociale netwerken, niet samenhangt met de sociaal kapitaal-variabelen. Dit betekent volgens De Jong dat de bedrijfsgrootte geen goede indicator is van een sociaal netwerk. Andere betere indicatoren zouden loyaliteit, geschiedenis en 'embeddedness' kunnen zijn; variabelen die in dit onderzoek niet zijn meegenomen. Wel blijkt dat onderwijs significant gerelateerd is aan sociaal kapitaal. Deze bevindingen suggereren dat het misschien beter is te investeren in onderwijs, dan in andere (sociale) organisaties zoals sportverenigingen.

De belangrijkste bijdrage van dit onderzoek ligt in het feit dat is geprobeerd om ruimtelijke variabelen te koppelen aan sociaal kapitaal. Het feit dat er geen significante relaties zijn aangetoond doet hier niets aan af. Het probleem is dat het niet duidelijk is welke variabelen er echt toe doen; sommige variabelen lijken wel invloed te hebben, maar die invloed is niet te bewijzen. Dit is een tekortkoming waarvoor De Jong echter niet verantwoordelijk is. De onduidelijkheid is inherent aan de sociaal kapitaal theorie: het begrip is onduidelijk en lastig te definiëren, te kwantificeren en te bewijzen. Het onderzoek van De Jong concludeert dan ook dat sociaal kapitaal als concept nog in de kinderschoenen staat en er nog veel gebeuren moet voor het theoretisch volwassen is.

Al met al komt dit onderzoek niet tot radicaal vernieuwende inzichten, maar is het

een goede poging om sociaal kapitaal te plaatsen in een geografische context. Een minpunt is wel dat het begrip 'civil society' slechts zijdelings genoemd wordt, terwijl de opkomst en het gebruik van het begrip toch zeker overeenkomsten vertoont met sociaal kapitaal. Dit neemt echter niet weg dat de theoretische kaders goed zijn neergezet. De zwakheden van de sociaal kapitaal theorie zijn daarbij zeker niet vergeten. De studie illustreert vooral dat sociaal kapitaal een vaag begrip is dat verdere theoretische en empirische uitwerking behoeft. Deze goed gedocumenteerde scriptie is in die context zeker de moeite van het lezen waard.

De Jong, P.A. (2006) A spatial-economic approach to social capital. Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen.